

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 47 Volume: 9 Issue: 47

Aralık 2016 December 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

**BELİREN YETİŞKİNLİK DÖNEMİNDE EPİSTEMOLOJİK İNANÇLAR VE TAMAMLANMA İHTİYACI
KİMLİK STİLLERİNİ YORDAMAKTA MIDIR?***
**DO NEED FOR CLOSURE AND EPISTEMOLOGICAL BELIEFS PREDICT IDENTITY STYLES IN
EMERGING ADULTHOOD PERIOD?**

Mehmet Ertuğrul UÇAR**

Ümit MORSÜNBÜL***

Hasan ATAĞ****

Öz

Kimlik gelişimi ergenlikteki önemli bir gelişim görevidir. Erikson'un kimlik gelişimi kuramından itibaren kimlik oluşturulmasına ilişkin çok sayıda kimlik modeli öne sürülmüştür. Bu kimlik modellerinden biri Berzonsky'in sosyal-bilişsel kimlik modelidir. Bu modele göre her bir kimlik stili farklı sosyal bilişsel düşünme süreçleri ile ilişkilidir. Sosyal bilişsel yaklaşıma göre, bireylerin problem çözme karar verme ve kimlik konularında farklı stratejiler kullandıklarını öne sürmektedir. Berzonsky kimlik gelişiminde sosyal ve bilişsel süreçleri dikkate alan bir model önermiştir. Bu modele göre bireylerin kimlikleri bilgi yönelimi, norm yönelimi ve kaçınma yönelimi olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Tamamlanma ihtiyacı bireylerin yeni ve var olan bilgilerine aykırı bilgilerle karşılaşmaktan hoşlanmamaları ve bu durumda kendilerini yeni bilgiye kapatmaları olarak tanımlanmaktadır. Buradaki "ihtiyaç" terimi bilgiyi araştırmak şeklindeki bir güdülenme eğilimi anlamına gelmektedir. Kruglanski bazı insanların tamamlama ihtiyacının yüksek düzeyde olduğunu iddia etmektedir. Bilimsel epistemolojik inançlar bireylerin bilmenin ne olduğuna ilişkin inançlarıdır. Bu inançlar insanların gelecekteki öğrenecekleri konulara nasıl yaklaşacaklarını etkiler. Kimlik oluşturma beliren yetişkinlik sırasında çok önemli bir gelişim görevi olmasına karşın, tamamlama ihtiyacı ve epistemolojik inançların kimlik gelişimi üzerindeki rolü tam olarak araştırılmamıştır. Alan yazınından hareketle Bu araştırmanın temel amacı tamamlanma ihtiyacı ve epistemolojik inançların kimlik stillerini yordayıp yordamadığını araştırmaktır. Araştırma grubu 238 (%71.3kadın, %29,7 erkek) üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Çalışmada verilerin toplanmasında Bilimsel Epistemolojik İnançlar Ölçeği, Tamamlanma İhtiyacı Ölçeği ve Kimlik Stilleri Envanteri Kullanılmıştır. Tamamlanma ihtiyacı, epistemolojik inançlar ve kimlik stilleri arasındaki ilişkiyi incelemek için yapısal eşitlik modellerinden path modeli kullanılmıştır. Öncelikle analiz sonuçları epistemolojik inançlar, tamamlama ihtiyacı ve kimlik stillerinin model kurmak için data ile uyumlu olduğunu göstermiştir. Genel olarak araştırma sonuçları epistemolojik inançlar ve tamamlanma ihtiyacının bireylerin kimlik stillerini anlamlı olarak yordadığını göstermiştir. Özellikle epistemolojik inançlar bilgi yönelimli kimlik stili ve tamamlama ihtiyacını anlamlı olarak yordamaktadır ancak kural yönelimli ve kaçınma yönelimli kimlik stillerini anlamlı olarak yordamamaktadır. Tamamlama ihtiyacı kural yönelimli kimlik stilini anlamlı olarak yordamakta ancak bilgi yönelimli ve kaçınma yönelimli kimlik stilini anlamlı olarak yordamamaktadır. Sonuç olarak bu araştırma tamamlama ihtiyacı ve epistemolojik inançların beliren yetişkinlikte kimlik oluşturma sürecinde önemli etkenler olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tamamlanma İhtiyacı, Epistemolojik İnançlar, Kimlik Stilleri.

Abstract

Identity development is important developmental task in adolescence. Since Erikson introduced identity development theory several identity formation models were proposed. One of them is Berzonsky's social-cognitive identity model. Berzonsky developed an identity formation model which involves social-cognitive processes. According to this model, social-cognitive model each identity styles involve different social-cognitive processes. In social cognitive approach proposed that individuals use different strategies dealing with problem solving, decision making and identity topics. In this model, there have been three identity-processing orientations: informational, normative, and diffuse-avoidant. Need for closure describe an individual's desire for a firm answer to a question and an aversion toward ambiguity. The term "need" denotes a motivated tendency to seek out information. Kruglanski asserted that some people have high level of need for closure. Epistemological beliefs are individuals' ideas about what knowledge is and subjective beliefs about how to knowing and learning take place. These beliefs effect that how people approach and deal with the topic which they will learn in the future. Although identity formation is crucial developmental task during emerging adulthood, the role of need for closure and epistemological beliefs in the identity development is not well understood. Although identity formation is crucial developmental task during emerging adulthood, the role of need for closure and epistemological beliefs in the identity development is not well understood. In light of the literature the aim of this study is to examine whether need for closure and epistemological beliefs predict identity styles during emerging adulthood. The research group consisted of 238 (71.3% female, 29,7% male) university students. To collect data the Scientific Epistemological Beliefs Survey, Need for Closure Scale and Identity Style Inventory were used. We used a structural equation model in order to investigate relations among need for closure, epistemological beliefs and identity styles. The preliminary analyses showed that the full model linking epistemological beliefs, need for closure and identity styles fitted the data well, Overall, we found that epistemological beliefs and need for closure significantly predict identity

* Bu makale 13-15 Mayıs 2015 tarihleri arasında Ankara üniversitesinde düzenlenen "ICEFIC 2015" adlı kongrede sunulan ve özet metin olarak kongre kitabında yayınlanan çalışmanın genişletilmiş halidir.

** Yrd. Doç. Dr., Aksaray Üniversitesi Eğitim Fakültesi RPD Anabilim Dalı. ertugrulucar@gmail.com

*** Doç. Dr., Aksaray Üniversitesi Eğitim Fakültesi RPD Anabilim Dalı. morsunbulumit@gmail.com

**** Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi. sternum_001@hotmail.com

styles. Specifically, epistemological beliefs significantly predicted informational identity style and need for closure but didn't significantly predict normative and diffuse-avoidant identity styles. Need for closure significantly predicted normative identity style but didn't predict significantly informational and diffuse-avoidant identity styles. In conclusion, the study revealed that need for closure and epistemological beliefs are important factors in the identity formation in emerging adulthood.

Keywords: Need for Closure, Epistemological Beliefs, Identity Styles.

1. GİRİŞ

Erikson (1968) kuramı ergenlik dönemimi, kimlik ve rol karmaşasının yaşandığı bir kimlik krizi dönemi olduğunu ve bu karmaşanın özellikle cinsel kimlik, toplumsallaşmanın nasıl yaşanacağı ve ahlaki değere ilişkili bütünleşmiş bir benlik duygusuna doğru ilerlemesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Arnett (2000) geç ergenlik ya da genç yetişkinliğe ilişkin "beliren yetişkinlik" olarak kavramsallaştırdığı yeni bir perspektif ortaya koymuştur. Ergenlikten farklı olarak 18-28 yaşları arasındaki beliren yetişkinlik özgürlük ve bağımsızlık dönemidir. Ayrıca, beliren yetişkinlik dönemi yetişkinlikten farklı olarak çok düşük sorumluluğun olduğu, yaşam tarzının araştırıldığı evlilik ve işe girmenin ertelendiği bir dönemdir. Buna karşın bu dönem yetişkin rollerin yerleştirildiği aşk, iş, dünyaya bakışın çok derin olarak araştırıldığı bir dönemdir. Böylece beliren yetişkinlik ergenlikteki kimlik araştırmasının ergenliğe göre daha derin ve anlamlı olarak devam ettiği bir dönemdir.

Türkiye'de yapılan araştırmalarda kimlik gelişiminin yirmili yaşlar boyunca sürdüğü bulunmuştur (Atak, 2005, 2011; Morsünbül, 2013; Morsünbül ve Çok, 2014). Bu dönemde kimlik oluşturma süreci devam ettiği için beliren yetişkinlerin bu kimlik oluşturma sürecini etkileyen faktörlerin araştırılması ilgili literatüre katkı sağlayabilir.

Berzonsky kimlik gelişiminde sosyal ve bilişsel süreçleri dikkate alan bir model geliştirmiştir. Berzonsky'nin modeline göre farklı kimlik statülerinin altında farklı sosyal bilişsel süreçler yer almaktadır. Bu modele göre bireyler problem çözme, karar verme ve kimlik konuları ile ilgilenmede farklı stratejiler izlerler. Bu stratejiler bilgi yönelimi, norm yönelimi ve kaçınma yönelimi olmak üzere üçe ayrılmaktadır (Berzonsky, 2007).

Norm yönelimli kimliğe sahip bireyler, ailelerinin ya da toplumda önemsenen bireylerin beklenti ve isteklerini dikkate alırlar. Bu bireyler herhangi bir sorunun çözümü ve karar verme sürecinde, başkalarının beklentilerini ve onaylarını dikkate alırlar. Bu yönelimdeki bireyler, bilgiye kapalı olma eğilimindedirler, yeni bilgileri kendi değerleri ve inançları için tehdit olarak görürler. Norm yönelimli kimlik stili sergileyen bireyler, toplumsal kimlik bilinciyle, başkalarına bakarak kendini değerlendirir ve başkaları odaklı sorun çözme stratejilerini benimserler (Berzonsky, 1999). Bilgi yönelimli kimliğe sahip bireyler, kimlikle ilgili kararları ve bağlanmaları yapmadan önce benlikle ilgili bilgileri araştırırlar. Bu bireyler, kimlik konuları ile ilgilenirken bilgileri arar, değerlendirir ve uygun bulduğunu kullanırlar. Bilgi yönelimli kimlik ile birçok sosyal-bilişsel boyut, yeni düşüncelere açık olma ve değer ve eyleme açık olma arasında olumlu ilişki vardır (Berzonsky, 2005). Kaçınma yönelimli bireyler, kişisel sorun ve kararlarla karşı karşıya kalmaktan kaçınırlar ve kararlarını ertelerler. Kaçınma yönelimi ile bilişsel işlev gereksinimi, düşüncelere açık olma ve içe bakış arasında olumsuz ilişki vardır (Berzonsky, 2003).

Kruglanski (1994) bazı insanlarda "bilişsel tamamlanma ihtiyacı" (Need for cognitive closure) olarak adlandırdığı bir durumun yüksek düzeyde olduğunu savunmaktadır. Zihinsel tamamlanma ihtiyacının en önemli boyutu zihinsel kapalıdır (bağnazlık/dogmatiklik; closed mindedness). Bu bağlamda, zihinsel tamamlanma ihtiyacının az olması insanların yeni görüş, inanç ve düşüncelere kapalı olmalarına yol açmaktadır. İnsanlardaki zihinsel tamamlanma ya da düşünmeyi bir noktada durdurma her zaman yapılan bir işlem değildir. Zihinsel tamamlanma olmasaydı, insanlar her şeyden şüphelenir; hiçbir şeye inanmaz ve tek bir düşünce ya da görüşü netleştiremezlerdi. Zihinsel tamamlamanın yapılması durumu, araştırmayı ve sorgulamayı bırakıp herhangi bir konuda yargıda bulunmaya ve karar veremeye yol açmaktadır (Kruglanski, 1994).

Tamamlanma ihtiyacı olanlar bir durum ya da bilgi ile karşılaştıklarında önceden kestirilebilirliği istemekte, bilgide düzen ve yapıyı tercih etmekte, belirsizlikten rahatsız olmakta, kesinlik (kararlılık) ve dogmatiklik eğilimi sergilemektedirler. Kruglanski (1994) zihinsel tamamlanma ihtiyacı yüksek olan bazı insanlarda bilgiyi işleme ve değerlendirme sürecinde "bilişsel tamamlanma ihtiyacı" (Need for Cognitive Closure) olarak adlandırdığı bir eğilim ya da güdülenme olduğunu öne sürmüştür. Tamamlanma ihtiyacı içinde olan bireyler karşılaştıkları yeni bir konuda belirsizlik ve karışıklık yerine, hemen açık bir cevap istemektedirler. Tamamlanma ihtiyacı yüksek düzeyde olan bireyler yeni ve var olan bilgilerine aykırı bilgilerle karşılaşmaktan hoşlanmamakta ve bu durumda hemen kendilerini yeni bilgiye kapatmaktadırlar. Tamamlanma ihtiyacı belirli bir durumda belli bilgiler ve konular karşısında uygulanan bir eğilim olmayıp, bireylerin her durumda benliklerini korumak ve geliştirmek için uyguladıkları bir eğilimdir.

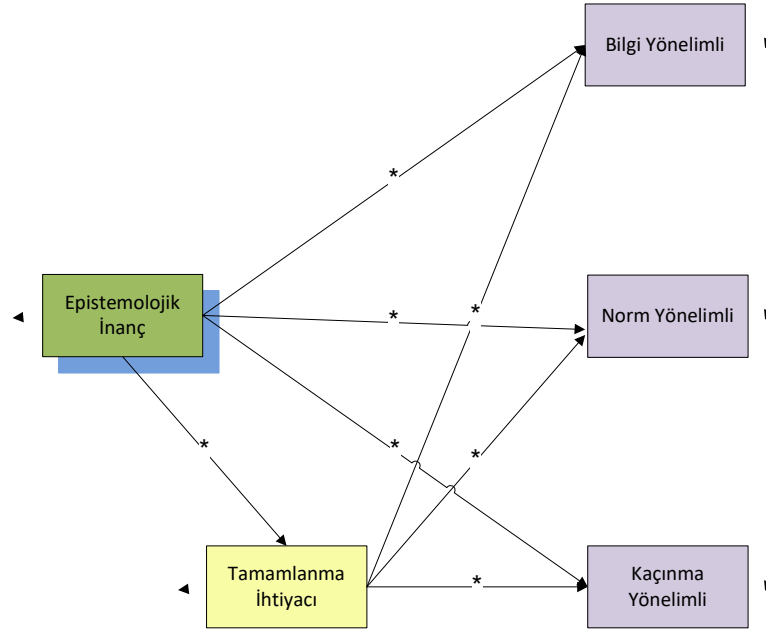
Epistemolojik inançlar, genel olarak bireylerin bilginin ne olduğu konusundaki fikri, bilme ve öğrenmenin nasıl gerçekleştiği ile ilgili öznel inançlarıdır. Bu inançlar gelecekte bireylerin bir konuyu öğrenirken, öğrenecekleri konuya nasıl yaklaşacakları ve nasıl öğreneceklerini etkilemektedir. Son yıllarda eğitimciler arasında üniversite öğrencilerinin epistemolojik gelişimleri ve inançlarına yönelik gittikçe artan bir ilgi söz konusudur. Bunun nedeni bir bireysel farklılık alanı olarak kabul edilen epistemolojik inançların, öğrenme, öğretim süreçleri üzerinde oldukça önemli etkileri olduğunun araştırma sonuçlarına bağlı olarak ortaya konulmuş olmasıdır (Deryakulu, 2004).

Epistemolojik inançlarla ilgili araştırmalar değerlendirildiğinde, bilimsel epistemolojik inançların özellikle öğrencilerin tercih ettikleri öğretim-öğrenme yaklaşımları, yöntemleri ve ortamları, kullandıkları öğrenme stratejileri, çeşitli bilgileri ve belirli öğrenme deneyimlerini algılama ve yorumlama biçimleri üzerinde belirleyici etkileri olduğu görülmektedir (Deryakulu ve Bıkmaz, 2003). Örneğin Pomeroy (1993), farklı disiplin alanlarında çalışan bilim insanları, ortaöğretim fen alan (fizik, kimya ve biyoloji) öğretmenleri ve ilköğretim öğretmenlerinin bilimsel epistemolojik inançlarını karşılaştırmış ve sırasıyla en çok bilim insanlarının, daha sonra ortaöğretim fen alan öğretmenlerinin ve en az olarak da ilköğretim öğretmenlerinin güçlü biçimde geleneksel bilim ve geleneksel fen eğitimi anlayışına inandıklarını saptamıştır (Deryakulu ve Bıkmaz, 2003). Ayrıca Tsai'nin (1998; 2001; 2012) yaptığı araştırma sonuçlarına göre geleneksel (deneyci) bilim anlayışına güçlü biçimde inanan öğrencilerin bilimi doğru bilgiler koleksiyonu olarak gördüklerini, bilimsel bilgiyi kaynağı dikkatli gözlemler olan doğru ve geçerli bilgi olarak tanımladıklarını, öğrenmede ideal yöntem olarak öğretmenin ders anlatmasını tercih ettiklerini, öğrenci olarak kendi sorumluluklarını dersi dikkatlice dinlemek ve alıştırma yapmak olarak algıladıklarını, kullandıkları öğrenme stratejilerinin ezberleme ve tekrar etme ile sınırlı olduğunu, daha çok sunulan bilgileri olduğu gibi belleklerine ekleme eğiliminde olduklarını bulmuştur. Öte yandan geleneksel olmayan (yapıcı/yapılandırmacı) bilim anlayışına güçlü biçimde inanan öğrencilerin ise bilimi insanların yaratıcılıklarının bir ürünü olarak gördüklerini, bilimsel bilgiyi sezgi ya da ani kavrayış yoluyla üretilen değişebilir-geçici doğrular olarak tanımladıklarını, fen bilgisini öğrenmede ideal yöntem olarak diğer arkadaşlarıyla tartışmayı ve gerçek yaşamdan seçilmiş problemleri çözmeyi tercih ettiklerini, öğrenci olarak sorumluluklarını konular üzerinde derinlemesine düşünme ve öğrendiklerini farklı durumlara uygulama olarak ifade ettiklerini bulmuştur.

Kimlik stilleri çok sayıda değişken tarafından etkilenmektedir. Ancak ulaşılabilen alanyazın kapsamında kimlikle ilgili çalışmalar incelendiğinde, kimlik gelişimi ile epistemolojik inançlar ve tamamlanma ihtiyacını inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Kimlik stilleri gibi bilişsel bir yapı ile epistemolojik inançlar ve tamamlanma ihtiyacı gibi iki bilişsel yapı arasındaki ilişkilerin incelenmesi alanyazına katkı sağlayabileceği gibi, bu değişkenlerin ilişkisinin yönü ve gücü hakkında da bilgi verebilir. Bu bağlamda, bu çalışmada tamamlanma ihtiyacı ve bilimsel epistemolojik inançlar olmak üzere iki bilişsel özelliğin kimlik stilleri üzerindeki etkileri incelenmiştir.

Bu araştırmanın temel amacı tamamlanma ihtiyacı ve epistemolojik inançların kimlik stillerini yordayıp yordamadığını araştırmaktır. Bu bağlamda, bu araştırmada kuramsal açıklamalar dikkate alınarak bu değişkenleri içeren bir path modeli kurulmuş ve test edilmiştir. Aşağıda araştırmanın hipotez modeli ve hipotezleri sunulmuştur;

Şekil 1:Hipotez Model

1. Epistemolojik inançların bilgi yönelimli kimlik stili üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.
2. Epistemolojik inançların norm yönelimli kimlik stili üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.
3. Epistemolojik inançların kaçınma yönelimli kimlik stili üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.
4. Tamamlanma ihtiyacının bilgi yönelimli kimlik stili üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.
5. Tamamlanma ihtiyacının norm yönelimli kimlik stili üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.
6. Tamamlanma ihtiyacının kaçınma yönelimli kimlik stili üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.
7. Epistemolojik inançların tamamlanma ihtiyacı üzerinden bilgi yönelimli kimlik stili üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.
8. Epistemolojik inançların tamamlanma ihtiyacı üzerinden norm yönelimli kimlik stili üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.
9. Epistemolojik inançların tamamlanma ihtiyacı üzerinden kaçınma yönelimli kimlik stili üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.

2. YÖNTEM

Bu araştırma, mevcut durumu sorgulayan betimsel bir araştırmadır. Türkiye’de beliren yetişkinlik döneminde epistemolojik inançların ve tamamlanma ihtiyacının kimlik stilleri üzerindeki etkisini incelemek amacıyla ilişkisel tarama modeline dayanarak araştırma gerçekleştirilmiştir. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2004). Veriler, farklı yaşlardaki bireylerden elde edilmiş ve kesitsel araştırma düzeni kullanılmıştır. Aynı zamanda, bu çalışma “nedensel karşılaştırmalı” bir çalışmadır. Araştırmada, ilgili değişkenlerin beliren yetişkinlik döneminde kimlik stillerine olan etkilerini içeren bir model geliştirilip test edilmiştir.

2.1. Araştırma Grubu

Katılımcıların tamamı Aksaray Üniversitesi’nde eğitim alan öğrencilerden oluşmaktadır. Ölçme araçlarının uygulanacağı bireyler, “18-26 yaş aralığında (beliren yetişkinlik döneminde) olmak” durumu dikkate alınarak, amaçlı (purposive) örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik yöntemi ile belirlenmiştir. Amaçlı örneklemede araştırmacı, evrenle ilgili daha önceki kuramsal bilgilere ve kendi bilgilerine ve araştırmanın özel amacına dayanarak bir örneklem belirlemektedir (Fraenkel ve Wallen, 1993). Bu örnekleminin temeli, araştırmanın amaçları doğrultusunda bir evrenin temsilci bir örneği yerine, amaçlı olarak bir ya da birkaç alt kesimini örnek olarak almak ve evrenin araştırma problemine en uygun bir kesimini gözlem konusu yapmaktır (Sencer, 1989). Bu örnekleme yönteminin evren değerleri hakkında önemli ipuçları vereceği ifade edilmektedir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008).

Araştırma kapsamında kullanılan veri toplama araçları 300 katılımcıya uygulanmıştır. Ölçek maddelerinin çoğunu boş bırakan (en az % 5’ini) ya da merkeze kayma hatalarının gözlemlendiği toplam 55 kişi veri setinden çıkarılmıştır. 245 kişi üzerinde yapılan aykırı değer analizleri sonucunda da 7 gözlem analiz dışı bırakılmıştır. Sonuç olarak, araştırma grubu Aksaray üniversitesinde öğrenim görmekte olan 238 öğrenciden oluşmaktadır. Katılımcıların %71,3 kız %29,7 erkektir. Çalışma grubundaki katılımcıların yaşları 18-26 arasında değişmektedir (\bar{X} yaş=20.14; Sd: 1,74).

2.2. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada bireylerin bilimsel epistemolojik ölçmek amacı ile Pomeroy (1993) tarafından geliştirilmiş olan ve Deryakulu ve Bıkmaz (2003) tarafından Türkçeye uyarlanan Bilimsel Epistemolojik İnançlar Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek daha çok fen bilimlerine ilişkin epistemolojik inançları kapsamakta ve bireylerin geleneksel pozitivist/deneyci bilim anlayışına mı yoksa geleneksel olmayan Postmodern/Yapıcı bilim anlayışına mı inandıklarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Türkçe ölçeğin özgün ölçekten farklı olarak iki uçlu (bipolar) tek faktörlü bir yapı gösterdiği ve 30 maddeden oluştuğu görülmüştür. Ölçek geleneksel ve geleneksel olmayan bilim anlayışına güçlü inancı göstermektedir. Ölçekten alınan yüksek puan geleneksel bilim anlayışına ölçekten alınan düşük puan geleneksel olmayan bilim anlayışına inancı yansıtmaktadır. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .91' dir (Deryakulu ve Bıkmaz, 2003). Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.88 olarak bulunmuştur.

Tamamlanma ihtiyacını ölçmek amacı ile Kruglanski (1994) tarafından geliştirilen Tamamlanma İhtiyacı Ölçeğinin 15 maddelik kısa formu kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması Atak (2014) tarafından yapılmıştır. Maddeler 1 ve 6 arasında puanlanmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puan tamamlanma ihtiyacının fazla olduğunu, düşük puan tamamlanma ihtiyacının düşük olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.79 olarak bulunmuştur.

Kimlik stillerini ölçmek için amacı Berzonsky (1992) tarafından geliştirilen ve Dereliolu ve Demir (2007) tarafından Türkçeye uyarlanan üç boyutlu 40 maddeden oluşan Kimlik Stilleri Envanteri kullanılmıştır. Ölçek kesinlikle katılmıyorum ile kesinlikle katılıyorum arasında değişen 5 dereceli Likert tipi bir ölçektir. Bu çalışmada alt ölçeklerin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları 0.76 ile 0.88 arasında değişmektedir.

2.3. Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmeleri SPSS 14.00 ve LISREL 8,7 paket programları kullanılarak yapılmıştır. Katılımcıların demografik özelliklerinin analizinde frekans ve yüzde dağılımı kullanılmıştır. Epistemolojik inançlar-tamamlanma ihtiyacı-kimlik stilleri modelini test etmek için path modeli analizi yapılmıştır. Model analizinde verilerin çözümlenmesi üç ardışık aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada, veri setinde yer alan değişkenlerin model sayıltılarını ne derece karşıladıkları incelenmiştir. İkinci aşamada, önerilen model ve alternatif modeller (model modifikasyon indeksleri) test edilmiş, son aşamada ise benimsenen modelde doğrudan, dolaylı ve toplam etkilere ilişkin parametre tahminleri verilmiştir. Verilerin analiz edilirken güven aralığı 0.05 olarak benimsenmiştir.

2.4. Süreç

Araştırmada veriler, bireysel uygulama ve grup uygulaması şeklinde toplanmıştır. Veriler üniversitede ders saatleri içinde dersin yürütücüsünün izni ve yardımıyla toplanmıştır. Ölçeklerin uygulanması 20-25 dakika arasında değişmiştir. Araştırma verileri Aksaray ilinde Nisan 2015- Mayıs 2015 tarihleri arasında toplanmıştır. Veriler toplanırken gönüllülük ilkesi esas alınmış, katılımcılara öncelikle araştırmanın amacına yönelik kısa bir bilgi verilmiş ve ardından araştırmaya katılmak isteyen katılımcılara ölçekler verilmiştir. Ayrıca, gerekli durumlarda katılımcılara ek açıklamalar yapılmıştır. Katılımcılardan kimlik bilgileri istenmemiştir.

3. BULGULAR VE YORUM

Katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanlara ait aritmetik ortalamalar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1: Betimsel İstatistikler

	\bar{X}	Ss
Tamamlanma İhtiyacı	58,59	8,67
Epistemolojik İnançlar	101,83	7,02
Bilgi Yönelimli	39,57	5,00
Norm Yönelimli	30,34	4,77
Kaçınma Yönelimli	27,62	5,65

Tamamlanma ihtiyacı, epistemolojik inançlar ve kimlik stilleri arasındaki ilişkiler aşağıda Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2: Tamamlanma İhtiyacı, Epistemolojik İnançlar ve Kimlik Stilleri Arasındaki İlişkiler

	Tamamlanma İhtiyacı	Epistemolojik İnançlar	Bilgi Yönelimli	Norm Yönelimli	Kaçınma Yönelimli
Tamamlanma İhtiyacı	1	.29**	-.037	.38**	.10
Epistemolojik İnançlar		1	.19**	.17**	.07
Bilgi Yönelimli			1	.19**	-.10
Norm Yönelimli				1	.17**
Kaçınma Yönelimli					1

** p<0.01

Tablo 2'de de görüldüğu gibi, tamamlanma ihtiyacı ile epistemolojik inançlar arasında düşük düzeyde olumlu bir ilişki vardır. Ayrıca, tamamlanma ihtiyacı ile bilgi yönelimli kimlik stili arasında negatif

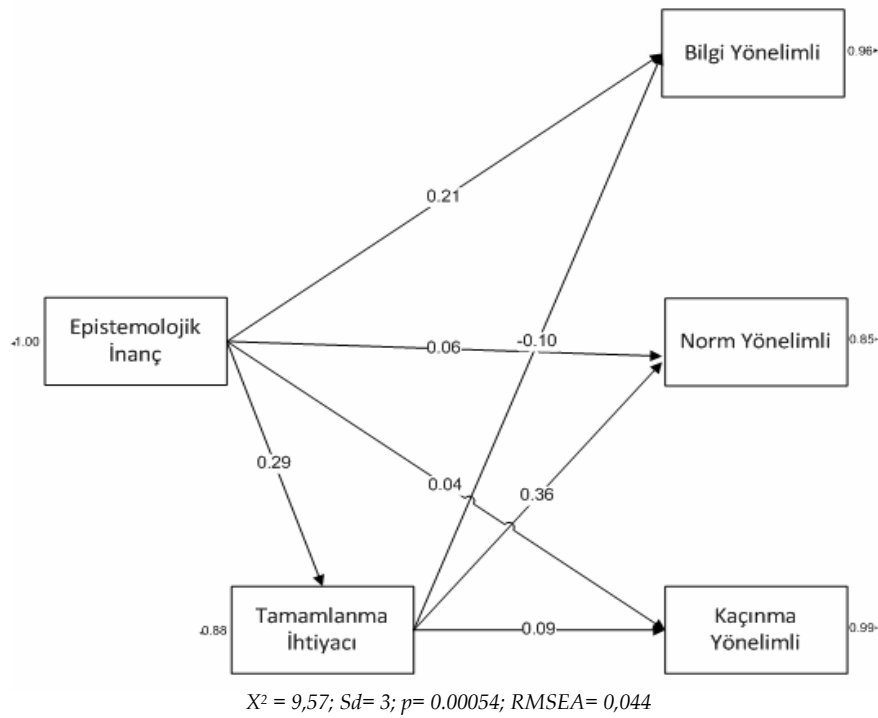
yönde orta düzeyde; norm yönelimli kimlik stili ile pozitif yönde orta düzeyde ve kaçınma yönelimli kimlik stili ile ise pozitif yönde düşük düzeyde bir ilişki vardır. Epistemolojik inançlar ile bilgi yönelimli kimlik stili arasında pozitif yönde düşük düzeyde; norm yönelimli kimlik stili ile pozitif yönde düşük düzeyde bir ilişki vardır. Aşağıda model analizine ilişkin sonuçlar sunulmuştur.

Tablo 3: Modele Ait İyilik Uyum İndeksleri

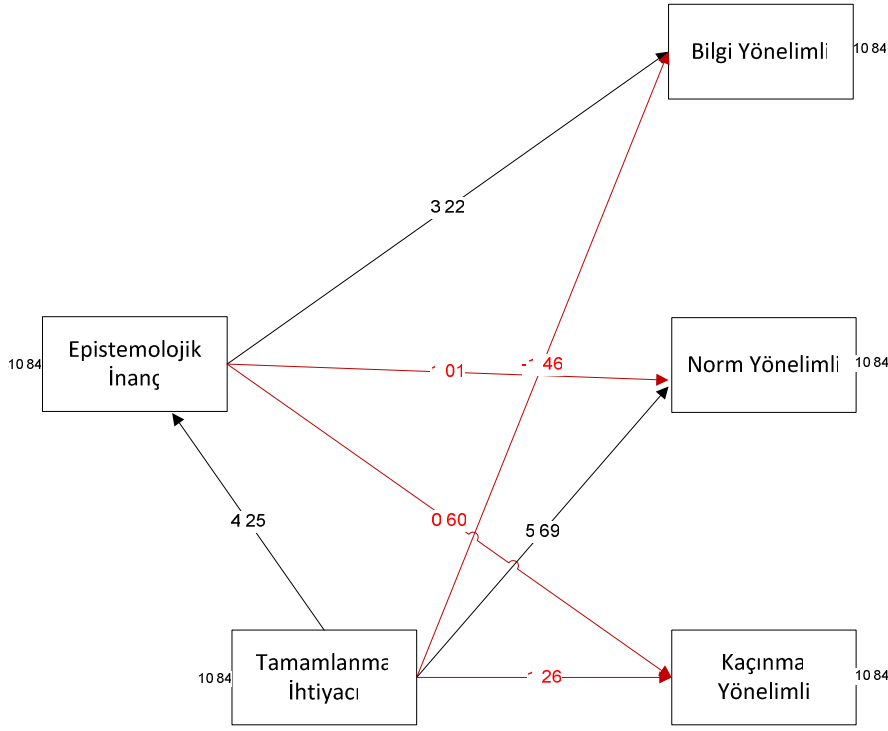
İyilik Uyum İndeksi	Değer
X^2/sd	3,19
GFI	.90
CFI	.90
NFI	.91
NNFI	.92
RMR	.048
RMSEA	.044

Epistemolojik inançlar tamamlanma ihtiyacının ve Bilgi yönelimli, Norm yönelimli, ve kaçınma yönelimli kimlik stillerini yordadığına ilişkin model oluşturulmuştur. Yapılan analiz sonucunda epistemolojik inançlar, tamamlanma ihtiyacı ve kimlik stillerini arasında data ile tam bir uyum içinde model oluşturduğu görülmüştür ($X^2/sd = 3.19$, $GFI = .90$, $CFI=.90$, $NFI= .91$; $RMSEA = .044$, $p=0.001$). Model analizine ilişkin sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.

Şekil 2: Nihai Model (Standartlaştırılmış Katsayılar)

Şekil 3: Nihai Model (T Değerleri)

Şekilde de görüldüğü gibi, bilimsel epistemolojik inançlar, tamamlanma ihtiyacı ile doğrudan ilişkilidir ($\beta = .29, p < .001, t=4.25$). Araştırma bulguları incelendiğinde bilimsel epistemolojik inançların bilgi yönelimli kimlik stilini yordadığı görülmektedir ($\beta = .21, p < .001, t=3.22$). Araştırma bulgularına göre bilimsel Epistemolojik inançlar, kural yönelimli ($\beta = .06, p < .001; t=1.01$) ve kaçınma yönelimli kimlik stillerini ($\beta = .04, p < .001; t=0.60$) yordamadığı görülmektedir. Araştırma sonuçlarına göre tamamlanma ihtiyacı kural yönelimli kimlik stilini yordamaktadır ($\beta = .36, p < .001; t=5.69$). Ancak kaplılık ihtiyacı bilgi yönelimli kimlik stili ($\beta = -.10, p < .001; t=-1.46$) ve kaçınma yönelimli ($\beta = .09, p < .001; t=1.26$) kimlik stillerini yordamamaktadır. Bilimsel epistemolojik inançlar da Tamamlanma ihtiyacını da yordamaktadır ($\beta = .29, p < .001, t=4.25$).

Bu araştırma bulguları topluca değerlendirildiğinde epistemolojik inançların ve tamamlanma ihtiyacının kimlik stillerinin yordayıcısı olduğu ve aynı zamanda tamamlanma ihtiyacının kimlik stillerinin yordayıcısı olduğu görülmektedir.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışmada tamamlanma ihtiyacı epistemolojik inançlar ve kimlik stilleri arasındaki ilişkiler incelenmiş ve bulgular tamamlanma ihtiyacının ve epistemolojik inançların kimlik biçimlenmesinde önemli değişkenler olduğunu göstermiştir.

Çalışmanın sonuçlarına göre bilimsel epistemolojik inançların bilgi yönelimli kimlik stilini anlamlı olarak yordadığını göstermiştir. Bilimsel epistemolojik inançlar ölçeğinden alınan yüksek puan tamamen deneyci bir şekilde doğanın gözlenmesi ve buradan hipotezler ve kuramlar oluşturulması bu yöntemle bilgi edinilmesi şeklindeki geleneksel pozitivist yaklaşımı yansıtmaktadır. Dolayısıyla gözlemlerle sistematik araştırma yapılmasına ilişkin inancı yansıtmaktadır. Ölçekte bu yönde maddeler bulunmaktadır. Örneğin "Bir kuramın geçerliliği, yalnızca deneyimlerle sınamayacağından ve önermeleri de gözlemlenebilir olgularla sınırlı olduğundan kuramın geçerliliği sürekli gözden geçirilmelidir" ya da "Yeni bilimsel bilginin kazanılması gözlemlerden denencelere, sınamadan genellemeye, oradan da kuram oluşturmaya doğru ilerler". Bilgi yönelimli kimlik stilinde de sürekli yeni bilgilerim aramak sorgulamak ve uygun bulduklarını kimliklerine ekleme eğilimi vardır. Bu açıdan bakıldığında geleneksel bilim anlayışı yüksek olanları bilgi yönelimli kimlik stilinde olmaları beklenen bir durumdur. Ayrıca Bilgi yönelimli kimlik ile birçok sosyal-bilişsel boyut, yeni düşüncelere açık olma ve değer ve eyleme açık olma arasında olumlu ilişki vardır (Berzonsky, 1999). Ölçekte olan ve geleneksel/pozitivist bilim anlayışını yansıtan "Bilim insanları, büyük bir özenle sıradan insanların dünyaya ilişkin bakış açılarını değiştirmeye çalışırlar" gibi maddeler bilgi yönelimli kimlik stili ile ilişkilidir.

Çalışmanın sonuçları epistemolojik inançların norm yönelimli kimlik stilini anlamlı olarak yordamadığını göstermiştir. Norm yönelimli kimlik stilindekiler var olan toplumsal kurallara uymakta toplumun beklentileri yönünde davranmaktadırlar. Geleneksel bilim anlayışında bulunan "Bilim insanları, büyük bir özenle sıradan insanların dünyaya ilişkin bakış açılarını değiştirmeye çalışırlar, Bilim insanlarının yaptıkları araştırmalara kendi kişisel ve duygusal bakış açılarını katmamaları, bilimsel buluşun en ideal

biçimidir” gibi yargılar bu duruma aykırıdır. Norm yönelimli kimlik stili sergileyen bireylerin, toplumsal kimlik bilinciyle, başkalarına bakarak kendini değerlendirmeleri ve başkaları odaklı sorun çözme stratejilerini benimsemeleri (Berzonsky, 2003) geleneksel bilim anlayışı ile uyusmamaktadır.

Çalışmanın sonuçlarına göre bilimsel epistemolojik inançların kaçınma yönelimli kimlik stilini anlamlı olarak yordayamadığını göstermiştir. Bu durum bilimsel epistemolojik inançların sürekli araştırma ve yeni şeyler buma eğilimi ile kaçınma yönelimin bilişsel işlev gereksinimi düşük olması yani sürekli zihni üst düzende kullanmaktan kaçınma ve yeni düşüncelere açık olmaması pozisyonu dikkate alındığında beklenen bir sonuçtur.

Çalışmanın sonucuna göre tamamlanma ihtiyacının norm yönelimli kimlik stilini anlamlı olarak yordadığını göstermiştir. Norm yönelimli kimliğe sahip bireyler, ailelerinin ya da toplumda önemsenen bireylerin beklenti ve isteklerini dikkate alırlar. Herhangi bir sorunun çözümü ve karar verme sürecinde bu bireyler, başkalarının beklentilerini ve onaylarını dikkate alırlar. Bu yönelimdeki bireyler, bilgiye kapalı olma eğilimindedirler, yeni bilgileri kendi değerleri ve inançları için tehdit olarak görürler (Berzonsky, 1999). Tamamlanma ihtiyacının en temel özelliği bireyin yeni fikir ve düşüncelere kapalı olmasıdır. Tamamlanma ihtiyacı içinde olan bireyler karşılaştıkları yeni bir konuda belirsizlik ve karşılıklı yerine hemen açık bir cevap istemektedirler. Bu bireyler yeni ve var olan bilgilerine aykırı bilgilerle karşılaşmaktan hoşlanmamaktadırlar (Kruglanski ve Webster, 1994). Norm yönelimli kimlik stilinde de var olan normlara uymak esastır. Tamamlanma ihtiyacı yüksek olanlar norm yönelimli kimlik stili geliştirme eğilimindedirler.

Araştırma sonucunda tamamlanma ihtiyacının bilgi yönelimli kimlik stilini anlamlı olarak yordayamadığını göstermiştir. Bilgi yönelimli kimlik stilinde de sürekli yeni bilgilerim aramak sorgulamak ve uygun bulduklarını kimliklerine eklemeyip kendileri bu yönde geliştirme eğilimi içinde oldukları için tamamlanma ihtiyaçlarının düşük olması beklenir. Bu stildeki bireyler yeni bilgilere açık ve sorgulayan bireylerdir. Bundan dolayı tamamlanma ihtiyacı bilgi yönelimini yordamamıştır.

Araştırma sonucunda tamamlanma ihtiyacının kaçınma yönelimli kimlik stilini anlamlı olarak yordayamadığını göstermiştir. Kaçınma yönelimin bilişsel işlev gereksinimi yani sürekli zihni üst düzende kullanmaktan kaçınma, yeni düşüncelere açık olmama özellikleri sergilemektedirler. Bu açıdan değerlendirildiğinde tamamlanma ihtiyacının yüksek olması gerekir. Bununla beraber Kaçınma yönelimli kimlik stilindeki bireylerin diğer bir özelliği, kişisel sorun ve kararlarla karşı karşıya kalmaktan kaçınmaları ve kararlarını ertelemeleridir. Bu bireyler kimlikleri ile ilgili bir karar vermemiş durumdadırlar ve yeni bir bilgi ile karşılaştıklarında bu bilgiyi değerlendirirken ve alıp kimliklerine eklerken erteleme eğilimindedirler. Oysa tamamlanma ihtiyacı kesinliğe yönelme ve belirsizlikten kaçınıp tek bir cevap talep etme eğilimidir. Bu durum erteleme ve karardan kaçınma eğilimi ile uyusmamaktadır.

Çalışmanın bir başka sonucu bilimsel epistemolojik inançlar, tamamlanma ihtiyacının anlamlı olarak yordadığını göstermiştir. İnsanlardaki zihinsel kapatma ya da düşünmeyi bir noktada durdurma sürekli yapılan bilişsel bir işlem değildir ama temel bir zihinsel işlemdir. Zihni kapatma olmasaydı, insanlar her şeyden şüphelenir hiçbir şeye inanmaz tek bir düşünce ya da fikri kristalize edemezdi. Tamamlanma ihtiyacı bu bakımdan bir noktaya kadar gereklidir. Zihni kapatma olmadan insanlar tek bir yargıda bulunamaz hiçbir şekilde bir konuda karar veremezlerdi (Kruglanski, Webster ve Klem, 1993). Bu durum bilimsel bilgi için bir noktaya kadar geçerlidir. Geleneksel bilim anlayışını ölçen ölçekteki “Bilim, nesnel ifadelerden oluşan bilgilere ulaşmayı hedefler, Bilimsel yöntemin geçerli olması zorunluluğundan dolayı, bilimsel bilgiler, bilim insanlarının yaptıkları kişisel seçimlerden çok doğanın kendi yasalarıyla belirlenir. Çoğu bilim insanı, doğaya ilişkin ilk izlenimlerine aşırı derecede güvenmelerini azaltacak ve deneyimlerini yorumlamada kendilerine rehberlik edecek kuramlara güvenirlir” şeklindeki maddelerde bu durumla paraleldir. Buna ek olarak Tsai (1998; 2001; 2012) yaptığı araştırma sonuçlarına göre geleneksel (deneyci) bilim anlayışına güçlü biçimde inanan öğrencilerin bilimi doğru bilgilerden oluşan bilgiler topluluğu olarak gördüklerini, bilimsel bilgiyi doğru ve geçerli bilgi olarak tanımladıklarını, öğrenmede ideal yöntem olarak öğretmenin ders anlatmasını tercih ettiklerini, öğrenci olarak kendi sorumluluklarını dersi dikkatlice dinlemek ve alıştırma yapmak olarak algıladıklarını, daha çok sunulan bilgileri olduğu gibi belleklerine ekleme eğiliminde olduklarını bulmuştur. Bu bulgular Tamamlanma ihtiyacı olanların bir durum ya da bilgi ile karşılaştıklarında önceden kestirilebilirliği arzulamaları, bilgide düzen ve yapıyı tercih etmeleri, belirsizlikten rahatsız olmaları, kesinlik(kararlılık) talep etme eğilimleri ile bir noktaya kadar paraleldir (Kruglanski, Webster ve Klem, 1993). Bundan dolayı tamamlanma ihtiyacı bilimsel epistemolojik inançları yordamış olabilir. Ancak tamamlanma ihtiyacının yüksekliği bilimsel epistemolojik inançlar ile zıtlık oluşturmaktadır. Tamamlanma ihtiyacının hangi düzeye kadar olmasının bilimsel epistemolojik inançlar zıtlık oluşturduğunu araştırılması gerekir.

Bu çalışma önemli sonuçlar ortaya koymasına rağmen bazı sınırlılıklar göstermektedir. Bu çalışma kesitsel bir çalışmadır ancak tamamlanma ihtiyacı, bilimsel epistemolojik inançlar ve kimlik stilleri arasındaki ilişkilerin daha iyi değerlendirilebilmesi için bundan sonraki çalışmalarda boylamasal desenin

kullanılması daha yararlı olabilir. Bu çalışmanın bir diğer sınırlılığı da araştırma grubunun sadece eğitim fakültesinde eğitim gören öğrencilerden oluşmasıdır. Bundan sonraki çalışmalarda farklı alanlarda (fen, mühendislik, siyaset bilimi, güzel sanatlar gibi) eğitim gören öğrencilerin araştırma grubuna dahil edilmesi ve farklı alanların karşılaştırılması daha yararlı olabilir. Ek olarak araştırma grubunun sadece öğrencilerden değil de öğrenci olmayan/çalışan gruplardan oluşturulması tamamlanma ihtiyacı, bilimsel epistemolojik inançlar ve kimlik stilleri arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesinin de daha iyi sonuçlar sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- ARNETT, Jeffrey J (2000). "Emerging Adulthood: A Theory Of Development From The Late Teens Through The Twenties". *American Psychologist*, S. 55, s. 469-48.
- ATAK, Hasan (2005). *Beliren Yetişkinlik: Yeni Bir Yaşam Döneminin Türkiye'de İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- ATAK, Hasan (2011). "Kimlik Gelişimi Ve Kimlik Biçimlenmesi: Kuramsal Bir Değerlendirme". *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, S.3, s. 163-213.
- ATAK, Hasan (2014). "Need for closure, agentic personality and identity formation among emerging adults". Paper presented at the 14th Biennial Conference of the European Association for Research on Adolescence, 3-6 September, İzmir, Türkiye.
- BERZONSKY, Michael (1992). A process perspective on identity and stress management. In G.R. Adams & R.M. Montemary (Eds). *Adolescent Identity Formation* (2nd. Ed., pp.193-215). Newbury Park: Sage Publication.
- BERZONSKY, Michael D (1999). "Identity Styles And Hypothesis Testing Strategies", *The Journal of Social Psychology*, 139, s. 784-789.
- BERZONSKY, Michael D (2003). "The Structure Of Identity: Commentary On Jane Kroger's View Of Identity Status Transition", *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 3, s. 231-345.
- BERZONSKY, Michael D (2005). "Ego Identity: A Personal Standpoint In A Postmodern World", *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 5, s. 125-136.
- BERZONSKY, Michael D (2007). "Identity Processing Style, Self-Construction, And Personal Epistemic Assumptions: A Social Cognitive Perspective", *European Journal of Developmental Psychology*, S. 1, s. 303-315.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Şener, KILIÇ-ÇAKMAK, Ebru, AKGÜN, Özcan E, KARADENİZ, Şirin ve DEMIREL, Funda (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem A.
- BERELOĞLU, Yasemin ve DEMİR, İlkay (2007). "Kimlik Stili Envanteri (Gözden Geçirilmiş Formu): Türkçe Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması", VI. Türk-Alman Psikiyatri Kongresi, 12-15 Eylül, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- DERYAKULU, Deniz (2004). Epistemolojik inançlar. (Ed. B. Yeşilyaprak) *Eğitimde Bireysel Farklılıklar* (s.259-289). Ankara: Nobel Yayınları.
- DERYAKULU, Deniz ve BIKMAZ, Fatma (2003). "Bilimsel Epistemolojik İnançlar Ölçeği'nin Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması", *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, S. 2, s. 243-257.
- ERIKSON, Erik (1968). *Identity: Youth and Crisis*. New York: W.W. Norton & Company Inc.
- FRAENKEL, Jack R, ve WALLEN, Norman, E (1993). *How to Design and Evaluate Research in Education*. New York: Mcgraw-Hill.
- KARASAR, Niyazi (2004). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- KRUGLANSKI, Arie.W. & Webster, Donna. M. (1994). "Individual Differences In Need For Cognitive Closure", *Journal of Personality and Social Psychology*, S. 67, s. 1049-1062.
- KRUGLANSKI, Arie W, WEBSTER, Donna M ve KLEM, Adena (1993). "Motivated Resistance And Openness To Persuasion In The Presence Or Absence Of Prior Information", *Journal of Personality and Social Psychology*, S. 65, s. 861-876.
- MORSÜNBÜL, Ümit (2013). "Beliren Yetişkinler Mi, Beliren Üniversiteli Yetişkinler Mi? Risk Alma Ve Kimlik Biçimlenmesi Üzerinden Bir İnceleme". *İlköğretim Online*, S. 12, s. 873-885.
- MORSÜNBÜL, Ümit ve ÇOK, Figen (2014). "Kimlik Gelişiminin Boyutları Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlanması", *Düşünen Adam Dergisi*, S. 27, s. 6-14.
- POMEROY, Deborah (1993). "Implications Of Teachers' Beliefs About The Nature Of Science: Comparison Of Beliefs Of Scientists, Secondary Science Teachers, And Elementary Teachers", *Science Education*, S. 77, s. 261-278.
- SENCER, Muzaffer. (1989). *Toplum Bilimlerinde Yöntem*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- TSAI, Chin-C (1998). "An Analysis Of Taiwanese Eighth Graders' Science Achievement, Scientific Epistemological Beliefs And Cognitive Structure Outcomes After Learning Basic Atomic Theory", *International Journal of Science Education*, S. 20, s. 413-425.
- Tsai, C-C (2001b). "A Review And Discussion Of Epistemological Commitments, Metacognition, And Critical Thinking With Suggestions On Their Enhancement In Internet-Assisted Chemistry Classrooms". *Journal of Chemical Education*, S. 78(7), s. 970-974
- Tsai, C-C (2012). "The Development Of Epistemic Relativism Versus Social Relativism via Online Peer Assessment, And Their Relations with Epistemological Beliefs And Internet Self-efficacy". *Educational Technology & Society*, S.15 (2), s. 309-316.